

elevorganisasjonen

Til: Opptaksutvalget
Fra: Elevorganisasjonen
Dato: 31.05.2022

Innspill til opptaksutvalget | Elevorganisasjonen

Elevorganisasjonen ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til opptaksutvalgets arbeid.

Skolen er inngangen til samfunnet. Det er der elever lærer å engasjere seg, behandle de rundt seg med medmenneskelighet og tilegner de ferdighetene og kunnskapene de trenger for å leve et godt liv og utvikle samfunnet videre. Derfor er skolens formål å skape gode og demokratiske samfunnsborgere.

Får å danne disse samfunnsborgere er overgangen fra VGS til UH viktig, og derfor er vi nødt til å ha et godt, rettferdig og velfungerende opptakssystem. Elevorganisasjonen ønsker et opptakssystem som best mulig ser hver enkelt elev og deres særegne kompetanse, holder dørene til flest mulig linjer åpne og sørger for en forutsigbar og kjapp behandling av søknader.

Dessverre ser vi at opptaket til høyere utdanning legger betydelige føringer for videregående opplæring og påvirker i stor grad skolehverdagen til elever. Vi ser en utvikling hvor elever ikke velger programfag basert på interesse, men på hva som gir de høyest karaktersnitt og åpner flest muligheter for studielinjer. Elever som vil studere psykologi velger heller matematikk og fysikk enn samfunnsfag, som psykologi, på videregående for å få realfagspoeng og ta fag som trengs til spesielle opptakskrav. Dette er en av dagens opptakssystemets større utfordringer.

Vi har også sett flere elever utdanne seg til mastergrader og doktorgrader enn tidligere. Elever blir også stadig mer villige til å legge inn tid og ressurser etter VGS for å forbedre karaktersnittet og nå opp til et bedre studie. Dette ser vi tydelig ved at antallet privatister har økt med 50% fra 2009 til 2019¹. Samfunnet tjener lite på å ha studenter som venter på å utdanne seg. Likevel er disse elevene villige til å bruke store deler av sin tid til å komme inn på et studie, og dedikere mye av livene sine for å nå et ønsket yrkesliv.

---

¹ <https://www.vg.no/nyheter/i/Wja1Lr/vil-ha-faerre-privatister-betaler-seg-til-bedre-karakterer>

Elever på ungdomsskolen velger oftere et yrkesfaglig utdanningsløp enn før². Dette byr på nye utfordringer for opptakssystemet som må tas hensyn til. For yrkesfagselever vil ambisjoner om å gå nye veier innenfor sitt fagområde være relevant og attraktivt. Å vite at døren til UH alltid står åpen for disse elevene må være klart. En større etterspørsel for fleksibilitet og tydelighet i regelverk for å oppnå GSK er da viktig med et økt søkertall til yrkesfag. Elever har behov for å ha flere veier til GSK enn bare studieforbereende.

Det må også komme et opptakssystem som ikke legger for store føringer for elever på studieforbereende linjer. Elever som ikke vet hva de vil utdanne seg som burde ta fag innenfor sine interesseområder og ferdigheter. Likevel er det mange elever i dag som heller velger å ta fagkombinasjoner som treffer flest studier med spesielle opptakskrav. Det kan i dag argumenteres for at den beste utdanningen å ta i norsk skole i dag er en realfagslinje med en kombinasjon av matematikk og fysikk. Her har man flest studier tilgjengelig for seg, og ekstrapoeng som gjør deg mer konkurransedyktig. Det er likevel et dårlig valg av elever som ikke interesserer seg for realfag å gå denne linjen når man ikke liker realfag. De spesielle opptakskravene har en stor del av skylden for dette, og må reduseres.

Spørsmål

Er det noen av dagens alternative måter å oppnå GSK på, som bør endres eller fases ut?

I dag er behovet for å få GSK hos yrkesfagselever dekket av påbygg og y-veien, og vi synes ikke disse ordningene er bra nok. Påbygg fører til lite relevant kompetanse for de elevene som har en interesse for å utdanne seg på UH innenfor sitt fagområde. Påbygg må også være mer fleksibel og målrettet for hver elev hvis det skal være en god måte å få GSK på. Det er et problem for mange elever at realfagene ikke kan tas med påbygg selv om det er veldig relevant for de. Å forbedre påbygg er et viktig i opptaket til UH, og da burde den gjøres så relevant som mulig for elevene som tar påbygg.

For elevene som allerede har fagbrev har vi også god tro på y-veien. Vi ønsker at y-veien er tilgjengelig for lærlinger, og at fordelene av å ta veien er gode. Fagbrevene til lærlingene mener vi skal vises godt når de søker til UH, og skal gi ekstrapoeng til relevante utdanninger.

---

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/sokertall-vgo/id2904229/>

Hva mener dere om å innføre en standardisert kvalifiserende prøve som et supplement eller en erstatning for søkere som ikke har GSK fra videregående opplæring?

Vi tror en kvalifiserende prøve kan være positivt. Å vise kompetanse innenfor et spesifikt område, og da være en erstatning for GSK kan være en god ordning. Det er likevel to utfordringer vi vil dra frem med en standardisert kvalifiserende prøve. Siden prøven er vil være standardisert kan vi se ordninger lignende puggenettsider til teoriprøven for førerkort dukke opp. Å ha egne nettsider og firmaer som lager skoleringsopplegg bak betalingsmurer som lar elever pugge seg forbi prøven anser vi som negativt. Det er også et spørsmål hvordan elevene skal rangeres etter bestått opptaksprøve. Skal de få en egen kvote eller skal prøven sitt resultat gi ett "snitt" som de konkurrerer med på ordinær kvote.

Vi utelukker heller ikke ordningen som et supplement. Her ser vi for oss at en slik prøve vil gi tilleggspoeng inn mot ordinær kvote. Da er det spørsmål hvorvidt dette bare skal være en ordning for en håndfull elever som ikke har GKS fra studieforbereidende, eller om den skal være tilgjengelig for alle elever. Vi anser det som best at prøven er tilgjengelig for alle elever, men vil igjen dra opp at en situasjon lignende teoriprøve til førerkort også kan oppstå her. Elever som betaler for tjenesten kan få fordeler mot andre elever. Hvordan rangeringen skal gjennomføres er også et spørsmål. Skal prøven gi ekstrapoeng etter hva resultatet er, eller skal prøven være opptaket og ta inn de som presterer best.

Kan spesielle opptakskrav erstattes av en form for forberedende år, tilsvarende basår-ordningen i Sverige?

Vi tror en basår-ordning eller en utvidet ordning av introduksjonsfag kan være en god løsning på å ha færre spesielle opptakskrav. Basår-ordningen blir for mange et ekstra år med VGS, og kan oppleves som et mindre givende tilleggsår til et studie. Likevel vil det i større grad sikre at elever søker på studier de først og fremst interesserer seg for. Fortsatt tror vi at bedre introduksjonsfag kan være en like god eller bedre løsning. Selv om disse naturligvis tilbyr mindre tid enn et basår, tror vi at godt strukturerte introduksjonsfag kan gi det faglige påfyllet som er nødvendig for å dekke opp manglende kompetanse.

Har bruken av spesielle opptakskrav i UH konsekvenser for videregående opplæring?

Å ha 38% av studier på UH låst bak spesielle opptakskrav er en uheldig situasjon for mange elever. Flere er nødt fra første dag på videregående å finne ut om de vil gå en av

studiene med opptakskrav i fremtiden. Spesielt mange tar realfag for å sikre at så mange studier som mulig er tilgjengelig for dem i fremtiden. Det vi møter på er situasjoner hvor elever med realfagskompetanse heller velger å gå til samfunnsfaglige linjer, og med realfagspoeng vil de i større grad utkonkurrere søkere som har tatt samfunnsfaglige linjer. Det er tydelig at en for stor andel elever tar realfag for å være mer konkurransedyktig og ha tilgang på flere linjer. Det er klart at elever påvirkes i stor grad av spesielle opptakskrav, og det merkes på opptaket til UH.

Er det viktig å beholde realkompetansevurdering som en vei inn i UH?

Vi tror ikke realkompetansevurdering er en viktig ordning å beholde, iallefall ikke i veldig stor grad. Voksne over 25 har muligheten til å benytte seg av 23/5 regelen, og hvis de for en grunn ikke kan dokumentere at de kan benytte seg av den regelen burde realkompetansevurdering være mulig for disse. Likevel har det vært ønskelig at prosessen kan effektiviseres til så stor grad som mulig.

Bør hensynet til å få inn unge søkere veie tyngre enn i dag, og hensynet til å gi søkere en mulighet til å forbedre rangeringsposisjonen sin vektes tilsvarende lavere?

Vi tror en vurdering i å vektlegge unge søkere kan være positivt. Å ha færre elever som bruker tid på å ta opp fag mener vi er positivt. Det er viktig at elever kommer seg ut i et studie som

Bør utvelgelsen av studenter til populære studier skje på en annen måte enn å skille på desimaler på allerede høye poenggrenser, for eksempel ved opptaksprøver eller loddtrekning?

Vi mener at karakterer skal telle mest, men i et system med opptaksprøve kan elever sin kompetanse inn mot et studie bety mer. Vi ønsker også at en slik opptaksprøve skal være et supplement til søknad slik at karakterene fortsatt kan gi utslag med opptaksprøve.

Er noen av dagens tilleggspoeng et godt uttrykk for kompetanse som er nødvendig i studier eller i arbeidslivet?

Det er mange erfaringer i skolen og utenfor skolen vi tror skal veie tyngre i opptak til UH. Vi tror tilleggspoeng for militæret og alderspoeng er relevant å videreføre. Itilleg tror vi at ekstrapoeng for et år i en frivillig organisasjonen og fagpoeng for relevante fag er positive supplement. Militæret er en kompetanse som kan telle inn mot arbeidslivet som en helhet. Den kompetansen som gis teller da for de fleste studiene i UH. På lik linje tror vi også erfaring fra en frivillig organisasjon spiller godt inn mot

arbeidslivet. Arbeid i frivillige organisasjoner gir en unik erfaring som vi tror spiller inn mot arbeidslivet som en helhet. Det er også relevant å ha fagpoeng for relevante fag. Har man gått rettslære burde dette telle inn mot rettsvitenskap og fysikk burde telle inn mot ingeniørutdanninger.

Bør ordningen med å gi alderspoeng, som rangerer eldre søkere foran yngre søkere, videreføres?

Vi mener ordningen med alderspoeng skal gjelde fra man er 20 år. Jo eldre man er jo mer livserfaring har man, i tillegg før eldre elever med konkurransedyktige vitnemål. Det er viktig at alle får seg en utdanning, og hvis man ikke lenger kommer inn eller ikke har kunne søkt seg inn med førstegangskvote burde de eldre elevene telle høyere i generelt opptak.

Hvilke andre mål enn å få inn de best kvalifiserte søkerne bør opptakssystemet ivareta?

Opptakssystemet burde også fokusere å få inn flest elever inn i studier. Det er negativt om vi har et opptakssystem som oppfordrer elever til å bruke mange av årene sine på å bare komme inn på drømmestudiet. Dette tror vi er et problem som løses av et overordnet godt opptakssystem, men mest en videregående skole som fokuserer mer på hva elever ønsker å utdanne seg som.

Vi tror også opptakssystemet burde ha som mål å være enkel å forstå og tydelig for alle. Hvis man ikke vet hvordan opptakssystemet fungerer, vil systemet føles urettferdig for mange elever. Derfor er vi avhengig av tydelige lovverk, gode forklaringer og forutsigbarhet i hele systemet.

Er bruk av spesielle kvoter, som for eksempel regionale kvoter eller kjønnskvoter, bedre egnet enn tilleggs poeng for at bestemte søkergrupper skal få tilbud om studieplass?

Vi har tror på at kjønnskvoter kan være gode kortvarige tiltak, men det vil på ingen måte løse det overordnede problemet. Det kan spores helt ned til barnehage- og grunnskolenivå. Her har det norske utdanningsløpet et ansvar i å la elever følge sine interesser som vil løse de klare skillene av kjønn i VGS, UH og yrkeslivet.

Bør vi ha et felles regelverk for opptak til alle typer studier?

Stort sett, men det kan eksistere lokale unntak og variasjoner. Det viktigste er at regelverket er gjenkjennbart i alle søknadsprosesser. For at systemet skal være rettferdig for elever må reglene være tydelige og forklares godt. Dette tror vi blant også

elevorganisasjonen

løses med godt rådgivningsarbeid i VGS og at det er tydelig kommunikasjon i hvordan systemet fungerer. Hvis elever vet hvordan systemet rangerer elever og vet hva de kan gjøre for å forbedre rangeringen for alle studier vil dette være positivt for de som søker UH.

Hvem bør bestemme opptaksregler til grunnutdanninger? Hvor mye bør bestemmes nasjonalt og likt for like utdanninger, og hvor mye bør være opp til den enkelte institusjon?

Vi tror majoriteten av opptaksregler burde bestemmes nasjonalt. Vi tror det er viktig å ha enkelte lokale variasjoner, men disse må benyttes ved et tydelig behov. Dette vises godt ved UiT sin kvote for nordnorske elever. Fortsatt er et gjenkjennbart og tydelig system viktig for elevene, og det burde fortsatt prioriteres høyt.

Hva er viktigst: å ha et effektivt opptakssystem eller å ha muligheten for å ta hensyn til andre kriterier enn karakterer, for eksempel motivasjon eller egnethet?

Det viktigste er at man viser hensyn til andre kriterier enn karakterer og vurderer motivasjon og egnethet høyt. Elever sin særegne kompetanse er en viktig del av opptakssystemet. Søkere er først og fremst personer med motivasjoner og interesser som er vanskelig å se bak vitnemålet. Effektivitet og realisme i opptakssystemet setter begrensninger for hvor mye individet kan vurderes, men et opptakssystem skal alltid vektlegge de individuelle elevene først.

Har dere alternative forslag til tidslinje for opptaket/studiestart?

Vi har ikke et alternativt forslag til tidslinje for opptak og studiestart. Det viktigste med tidslinje er at det settes en tidslinje som lar elever skaffe seg bolig og flytte for studier på en naturlig og god måte.

Igjen ønsker vi å takke for muligheten til å komme med innspill til opptaksutvalgets arbeid.

Med vennlig hilsen

Aslak Berntsen Husby

Påtroppende Leder

Johannes Lundvoll

Påtroppende Sentralstyremedlem